

Творча спадщина Григорія Сковороди у вимірі українського музичного мистецтва

Любомира Ластовецька

Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, Дрогобич, Україна

Анотація. *Мета статті* — дослідити творчу спадщину Григорія Савича Сковороди (1722–1794) у вимірі національної музичної культури з позиції сучасної парадигми дослідницького дискурсу. *Результати дослідження.* Виявлено, що Григорій Сковорода посідає особливе місце в пантеоні визначних постатей української національної історії як неперевершений філософ, мислитель, поет, музикант, співак, педагог, богослов, просвітник доби Бароко. З'ясовано, що в кожній із перелічених царин митець зумів залишити помітний слід та важливі досягнення. Проаналізовано діяльність філософа в ділянці музичного мистецтва як автора значної кількості оригінальних композицій світської та сакральної тематики. Систематизовано останні, які поділяються на пісні, канти, псалми, духовні концерти, канони, стихирини та ін. *Наукова новизна* полягає в окресленні місця творчого доробку Григорія Сковороди в просторі сучасної національної музичної культури з перспективою «перезавантаження» музичної сковородинознавчої думки, з позиції історичного дискурсу, опираючись на досягнення наукової думки сьогодення. *Висновки.* Концептом життєтворчості Г. Сковороди стали філософсько-релігійні переконання та поетичні здобутки. Його творчий спадок, як найяскравіше втілення постулатів українського музичного бароко, відзначається багатогранністю та вагомою роллю в контексті національної музичної культури. Мандрівний філософ розширив коло тем пісенної творчості, суттєво наблизив її до українського фольклору, дав поштовх для розвитку світських жанрів (пісні-романсу, сатиричної пісні, ліричної елегії та ін.) та сакральних (хоровий концерт та ін.). Констатується вагоме місце церковних піснеспівів у поетично-музичному доробку митця. Діяльність Г. Сковороди була надзвичайно важливою для подальшого розвитку українського музичного мистецтва, його жанрово-стильових, художньо-образних, семантично-інтонаційних та інших вимірів. У його континуальному розвитку творча спадщина митця виходить за межі часових барокових координат і постає як потужний культуротворчий і націєтворчий феномен.

Ключові слова: Григорій Сковорода; філософ-мандрівник; творча спадщина; українська музична культура; світські та сакральні жанри; пісня-романс; націєтворча функція

Для цитування

Ластовецька, Л. (2023). Творча спадщина Григорія Сковороди у вимірі українського музичного мистецтва. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 49, 92–98. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.49.2023.293291>

Вступ

Діяльність Григорія Савича Сковороди (1722–1794) відзначена універсальною багатогранністю й охоплює філософію, літературу, музику, богослов'я, педагогіку та ін. Музика, за словами Л. Олійник, стала домінантою його світосприйняття, навіть філософію він трактував як «найдосконалішу музику» (Олійник, 2018).

У зв'язку з тим, що деякі твори мандрівного філософа не збереглися, а лєвова частка з тих, що

дійшли до наших днів, мають не оригінальний варіант, а перероблений, проблема подальшого вивчення музичного доробку Г. Сковороди та його верифікація залишається актуальною. Адже діяльність митця та його музична спадщина стали важливою віхою розвитку української національної барокової традиції.

Аналіз попередніх досліджень. Аналізу різних іпостасей діяльності Г. Сковороди присвячено доволі багато розвідок, починаючи від спогадів його учня Михайла Ковалинського до праць

С. Кримського, І. Табачникова, Д. Багалія, І. Стогнія, І. Драча, Л. Махновця, В. Перетц, Л. Бойко, І. Фльоринського, І. Головахи, В. Чернишова, Л. Харченко, Ю. Лаврінєнка, М. Бородія, Є. Гливи, І. Карівця, О. Гужви та ін.

Водночас вивченню «музичної біографії» Г. Сковороди та аналізу його творчого доробку приділено дещо менше дослідницької уваги. В цьому ракурсі варто виділити праці Г. Хоткевича, Г. Удода, В. Жижченко, Н. Пилип'юк, М. Сидоренка, Г. Верби, І. Іваньо, М. Боровика, О. Сироїд, Л. Софронової та ін. У процесі вивчення біографії та творчого стилю Г. Сковороди стала в пригоді стаття Л. Микуланинець та ін. (Mukulanynets et al., 2023), на дослідженні питань філософії композитора та взаємозалежності між його світоглядом і технікою письма позначилася праця О. Александрової та ін. (Aleksandrova et al., 2021).

Безпосередньо теми статті стосуються публікації Т. Шевчук (2011), Л. Олійник (2018), О. Шреєр-Ткаченко (1972), Л. Ушкалова (2004), Т. Молчанової (2021, 2023), Т. Сухомлінової (2023) та ін.

З останніх розвідок слід виокремити ті, в яких аналізується літургійно-співаний аспект його церковних піснеспівів (Н. Сиротинської (2014); І. Тилика та Н. Комаренко (2017); І. Ісіченко (2013); М. Качмар (2023) та ін.). Також варто відзначити повне академічне видання творів філософа за редакцією професора Л. Ушкалова (Сковорода, 2011), яке стало одним із переможців конкурсу Львівського форуму видавців «Найкраща книга форуму».

У 2011 р. був заснований збірник наукових праць Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди «Переяславські Сковородинівські студії: філологія, філософія, педагогіка». Із цього збірника було використано розвідки «Григорій Сковорода як втілення національної ідентичності» Д. Лук'яненко (2013), «Філософський доробок Г. С. Сковороди в європейському контексті» Н. Юхименко (2017), «Різдвяні вірші Григорія Сковороди» О. Савенко (2019).

Мета статті — дослідити творчий доробок Г. Сковороди в просторі українського музичного мистецтва сьогодення.

Результати дослідження

Однією з центральних у вченні Григорія Сковороди стала антропологічно-екзистенційна проблема пізнання сутності людини, її соціального та духовного призначення, що сповна відповідало естетичним пошукам барокової доби. Відомо, що подорожуючи, він часто музикував, виконуючи

в тогочасному соціумі з-поміж розмаїтих функцій, зокрема, й культурно-просвітницьку — філософамандрівника називають «музикантом-просвітником», «українським Сократом» та ін.

Музика стала для Г. Сковороди одним із найважливіших інструментів поширення поглядів та філософських ідей, які дослідник І. Карівець (2016) пов'язав із поняттям сквородинівської метафілософії, з її синкретичністю, «всеєдністю та соборністю», діалогічною природою як запорукою реалізації концепту щастя: «Діалог з божественним, діалог з природою, діалог з душею покладено в основу щасливого життя. Щасливе життя — це життя в повноті відношень» (с. 88). Недаремно значна частина праць Г. Сковороди написана в діалогічній формі. Панорама його літературних праць охопила провідні тогочасні барокові образно-тематичні вектори — зокрема, метафізику, духовну та релігійно-християнську лірику, а також елегійну, любовну, панегіричну, урочисто-героїчну, геральдичну, історичну та ін. (Савенко, 2019, с. 136).

Слід підкреслити, що з раннього дитинства мистець зростав в атмосфері народних звичаїв, фольклорних традицій та церковно-богослужбової практики. Відомо, що під час навчання в Києво-Могилянській академії, де він був співаком-регентом та учасником студентського оркестру, його улюбленими предметами були музика й поезія; він ознайомився зі специфікою партесного хорового концерту, «київською нотацією»; як виконавець та автор музики брав участь у постановках вистав, вертепів та шкільних драм. На цей період припали й його композиторські спроби (канти, пісні та ін.).

Завдяки яскравому музичному обдаруванню й значним вокальним задаткам після перемоги на відбірному конкурсі в Глухові філософа було відправлено в Петербург до Придворної співочої капели, в якій упродовж трьох років він здобував музичну освіту й отримав звання «придворний уставник». Хор за участю Г. Сковороди мав щоденні репетиції, на яких відбувалося вивчення нових творів, шліфування поточного репертуару. Тоді, окрім інших композицій, він написав твір «Іже херувими», популярний і досі в церковній практиці.

У 1750-х роках філософ мандрував територією Західної Європи — Італією, Австрією та Угорщиною, ознайомлювався з музичними традиціями та вокально-інструментальною культурою цих країн. Після повернення на Батьківщину Григорій Савич провадив інтенсивну музично-педагогічну діяльність як учитель співу, майстер гри на інструментах, хормейстер, керівник оркестру; також виступав на музичних вечорах як співак та інструменталіст.

Слід підкреслити, що Г. Сковорода вирізнявся мистецьким універсалізмом: зокрема, крім чудової вокальної підготовки та тяжіння до компонування, він володів грою на кількох музичних інструментах (флейті, бандурі, сопілці, скрипці, органі, гусях, лірі та ін.). До того ж Григорій Савич не лише складав вірші й писав музику, а й супроводжував свій спів акомпанементом на тому чи іншому музичному інструменті (часто на флейті чи сопілці).

Важливо, що мистець, який вважається зачинателем нової української літературної мови, часто давав своїм поетичним книгам назви, які резонують з музичним мистецтвом (наприклад, пісня, соната, симфонія («Симфонія, нареченная Асхань...» та ін.) тощо). За спостереженням науковиці Т. Шевчук «музичний код» творчого доробку Григорія Савича спостерігається не лише в його псалмах та симфоніях, а й у вставних піснях солістів та хору в діалогах мислителя, а також у масиві його естетичних міркувань про сутність, роль та особливості впливу музики на особистість (Шевчук, 2011, с. 33).

Варто наголосити, що Г. Сковороді, як найвидатнішому композитору українського бароко, належала надзвичайно важлива роль у піднесенні та розвитку музичної культури XVIII ст. Дослідниця його творчості О. Шреер-Ткаченко (1972) пише: «Свої вірші він мислив і складав як твори музично-поетичні... Його музична мова, зберігаючи деякі елементи старого стилю кантів, найбільше тяжіла до народнопісенного мелосу. Водночас його пісні знаменують народження нового жанру — сольної пісні з інструментальним супроводом...» (с. 90).

Григорій Савич писав як сакральну, так і світську музику. Найвідоміші зразки вказано в таблиці (Табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація музичних творів Григорія Сковороди*

Твори світської тематики	Твори сакральної тематики
Лірико-побутові романси («Стоїть явір над горою», «Ой ти, птичко жолтобоко» та ін.)	Хорові концерти «Їже херувими» Служби Божі
Пісні («Ах поля, поля зелені», «Ах пішли мої літа», «Сонце і пташка», «Про правду і кривду», «Все минає», «Ой, яка ж то слава нині», «Ти питаєш», «Час життя дорогоцінний» та ін.)	Псалми

Продовження таблиці 1

Сатиричні канти («Всякому городу нрав і права» та ін.)	Канти (канти-колядка «Ангели, снідайтеся», колядка «Небувале диво зриме!» та ін.)
Пісні соціальної проблематики («Ох, щастя, щастя», «Ах ти, світе улесливий» та ін.)	Канони («Воскресіння день» та ін.) Гімни («З нами Бог» та ін.)
	Стихири
	Ірмоси («Різдвяний ірмос» (четверта і п'ята пісня з «Саду божественних пісень»), «Ірмос образу Златому» та ін.)

*Складено автором

Як зауважує дослідниця М. Качмар (2023), «лексеми церковних піснеспівів», «співані літургійні тексти» пронизують багату поетично-музичну спадщину Г. Сковороди, як і багатьох інших громадсько-культурних діячів XVIII ст. (с. 29). Зокрема, переспівування літургійних текстів спостерігається в таких творах філософа-мандрівника, як «Сад божественних пісень», «Жена Лотова», «Битва архистратига Михайла», «Діалог. Ім'я Йому Потоп Зміїн», «Наркісс», «Ікона Алквіадська» та ін. За спостереженням Архієпископа Харківського й Полтавського Ігоря Ісиченка (2013), біблійні тексти в спадщині Г. Сковороди пов'язані з богослужіннями, великим повечір'ям, заупокійним канонам, архієрейською літургією та ін. (с. 58).

Найчастіше цитованими зі співаних творів філософа стали ірмоси. В образному змісті канонів домінують образ Богородиці, Образ Світла, тема Пресвятої Трійці; образ моря, через яке пройшов пророк Мойсей та в якому тонує пророк Йона як алюзія до образу житейського моря та ін. (Качмар, 2023, с. 29).

Показовим прикладом сакральної музики Г. Сковороди є «Херувимська» («Їже херувими»), автор якої на нотах позначений під іменем Грицька («8-голосная служба Грицькова»). Вкрай важливо, що нотний запис цього твору дійшов до наших днів і зберігається у відділі рукописів у Національній бібліотеці України імені В. Вернадського. Це літургійний хоровий твір, близький до партесного концерту, восьмиголосна партитура якого містить прийоми імітаційної поліфонії, контрастні зіставлення, мелодичні лінії з властивими українському мелосу лірико-наспівними пісенними інтонаціями.

Значним здобутком Григорія Савича став феномен органічного інтегрування його творчості

в фольклор, якому він дав назву «тритисячлітня піч», розширення тематики й кола музичних образів. Його духовні вірші, канти, псалми та ін. звучали по всій Україні у виконанні мандрівних співаків-бандуристів, лірників, дяків, чумаків та ін. Показово, що з плином часу творча спадщина філософа-мандрівника видозмінювалася та трансформувалася, оскільки виконавці вносили до псалмів імпровізаційні зміни, експромти, насамперед у керунку поетичного тексту, меншою мірою музичного.

Оскільки твори Г. Сковороди поширювалися, в основному, через усні традиції, вони відігравали в тогочасному соціумі важливу просвітницьку роль. У цьому аспекті особливо слід виділити його збірник з винятковою асоціативною музично-пісенною назвою «Сад божественних пісень», який став визначним явищем української барокової культури. Мелодії до поетичних текстів збірника були написані самим Г. Сковородою. На жаль, лише декотрі з пісень із «Саду божественних пісень» збереглися до наших днів з фактичним підтвердженням авторства, деякі продовжують своє існування в нетрях українського фольклору під виглядом анонімності. Загалом, у більшості творів відчутні алюзії щодо українського фольклору, вплив народнопісенних ритмомелодичних інтонацій, оскільки, за влучним спостереженням дослідниці Л. Олійник (2018), «Музичний світ Сковороди обіймав музику його землі, народу, історія якого тривала, за його ж відліком, три тисячоліття. Через розмаїття побутових жанрів, інтонацій та ритмів він сповідував і поширював свою філософію буття, вів діалог із світом».

Г. Сковорода великою мірою приклався до формування та розвитку в XVIII ст. багатьох музичних жанрів, зокрема й сольної ліричної пісні-романсу. Творчий доробок філософа-мандрівника відображає провідні тогочасні художньо-стилістичні тенденції. До характерних ознак сквородинського канта належать тридольний розмір, неквапливий темп, домінування тоніко-домінантових устоїв, розгортання мелодії в межах октави, періодичну повторність окремих інтонацій, мотивів і зворотів. У їхньому інструментальному супроводі (зазвичай бандури) також присутні риси кантової традиції: так, часто верхні голоси дублюють мелодичну лінію та викладені паралельними терціями, а бас проводить гармонічну лінію з тоніко-домінантовими співвідношеннями акордів.

За будовою четверта пісня з «Саду божественних пісень», кант-колядка «Ангели, снідайтеся» — це шістнадцятитактовий період асиметричної будови. Особливістю його фактури є додавання четвертого голосу до традиційного триголосного

викладу музичного матеріалу колядки. Її кантовий виклад підверджує послідовно витримана акордова вертикаль і дублювання в двох верхніх голосах терцієвих паралелізмів.

Десяту пісню з «Саду божественних пісень», кант «Всякому городу нрав і права» використав класик української літератури Іван Петрович Котляревський (1769–1838) у п'єсі «Наталка Полтавка» як характеристику персонажа Возного. Ця пісня зберегла своє значення в усіх редакціях музики «Наталки Полтавки», аж до однойменної опери основоположника української класичної музики Миколи Віталійовича Лисенка (1842–1912), створеній у 1889 р.

У 1790 р., ще за життя Г. Сковороди, у Почаївській друкарні в «Богогласнику» був надрукований з мелодією одноголосний псалм «Ах, пішли мої літа», який не входить до збірки «Сад божественних пісень». Він здобув особливу популярність у репертуарі мандрівних співців завдяки неповторному звуковому колориту, виразному мелодичному малюнку, розмаїтим інтервальним ходам, довгим ритмічним тривалостям тощо. Темп виконання в різних записах варіюється від Andante до Adagio, навіть Grave. Мелодії цієї пісні в усіх варіантах властивий діатонізм, уникання в кадансах гармонічного ввідного тону, орнаментальні оспівування та ін.

Окремою сторінкою композиторської спадщини Г. Сковороди є два вокальні твори, що беруть свій початок із вісімнадцятої пісні «Саду божественних пісень»: це наблизений до ліричної пісні романс «Ой, ти птичко, жовтобоко» та «Стоїть явір над горою». Останній твір у дусі міського побутового романсу змальовує мрії ліричного героя про щастя на тлі природи. Друга частина пісні на словах «Буйні вітри повівають» починається з широкого висхідного ходу на октаву. Риси романсовості виразно проявляються тут в інтервальних ходах у мелодії, зокрема в характерних ліричних низхідних секстових ходах, заокруглених завершеннях фраз, симетричності будови. Обидві пісні виконуються в супроводі інструментального акомпанементу.

Крім зазначених вище, набули широкої популярності такі твори Г. Сковороди, як пісня «Сонце і пташка», пісня-псалом «Про правду і кривду» яку записав М. Лисенко від славетного кобзаря Остапа Вересая (1803–1890), та ін. Водночас філософу-мандрівнику приписують (зокрема, Г. Квітка-Основ'яненко) й авторство канону «Воскресіння день», наспіву «Христос Воскресе» та ін. Загалом, проблема верифікації музично-поетичної спадщини Г. Сковороди залишається відкритою та актуальною.

Послідовниками композитора стали Д. Борнянський А. Ведель, М. Березовський (насамперед, у царині хорового концерту), також С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко, М. Леонтович, К. Стеценко, Є. Станкович, І. Карабиць, В. Сильвестров, О. Щетинський та ін.

Висновки

Г. Сковорода зробив вагомий внесок в українську національну музичну культуру, філософію, літературу, педагогіку, богослов'я та інші царини гуманітаристики. Підкреслено, що його діяльність відіграла важливу роль у контексті процесу націєтворення та культуротворення в добу Бароко.

Творча спадщина мистця є своєрідним маркером українського музичного мистецтва. Доведено, що Г. Сковорода дуже своєрідно та винахідливо підійшов до перевтілення в піснях-романсах характерних прикмет українського мелосу, його народно-пісенних інтонаційних особливостей та ритмометричних прикмет, наповнив пісенну лірику суспільно-громадянськими мотивами.

Констатовано, що філософ-мандрівник дав поштовх для розвитку багатьох світських і сакральних жанрів, форм професійної музики та ін. Визначено, що його музична спадщина стала підґрунтям та, водночас, орієнтиром для подальшого розвитку хорового концерту, гимнів, сольної пісні з супроводом (солоспіву), міського побутового романсу, пісні-романсу, ліричної елегії, сатиричних куплетів та ін.

Наукова новизна дослідження зводиться до підсумування результатів теоретичного осмислення творчої спадщини Г. Сковорода в національній музичній культурі, з перспективою подальшого «перезавантаження» музичних сквородинознавчих студій у різних аспектах на сучасному етапі музикознавчої думки. Практичне значення статті пов'язане з можливістю застосування її результатів у курсах з історії української музичної культури в закладах різних рівнів акредитації.

Перспективи подальших розвідок полягають в аналізі виконавських підходів (академічних, естрадних, літургічних, фольклористичних та ін.) до пісенного доробку мистця.

Список посилань

- Ісиченко, І. (2013). Сакральний простір «Саду божественних пісень» Григорія Сковороди. *Слово і час*, 1(625), 52–63.
- Карівець, І. (2016). Метафілософія Григорія Сковороди. *Гуманітарні візії*, 2(1), 87–90. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4371/karivec.pdf>
- Качмар, М. І. (2023). Переспіви літургійних текстів ірмосів у творчості Григорія Сковороди. *Українська музика*, 1(44), 29–37. <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2023-1-44-3>
- Лук'яненко, Д. (2013). Григорій Сковорода як втілення національної ідентичності. *Переяславські Сковородинівські студії*, 2, 61–65.
- Молчанова, Т. (2021). Ефект синергії у спільному виконавському процесі. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 44, 79–85. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235324>
- Молчанова, Т. (2023). Мистецтво мандрівних музикантів в історії становлення спільного виконавства. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 6(1), 67–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277887>
- Олійник, Л. (2018, 25 січня). *Музичний світ Григорія Сковороди*. Музика: український інтернет-журнал. <http://mus.art.co.ua/muzychnyj-svit-hryhoriya-skovorody/>
- Савенко, О. (2019). Різдвяні вірші Григорія Сковороди. *Переяславські Сковородинівські студії*, 6, 136–139. <https://is.gd/iLOYDb>
- Сиротинська, Н. (2014). *Перло многоцінне: музично-поетичний світ богородичної гимнографії* [Монографія]. Тетюк Т. В.
- Сковорода, Г. (2011). *Повна академічна збірка творів* (Л. Ушкалов, ред.). Видавництво Канадського Інституту Українських Студій.
- Сухомлінова, Т. (2023). Новітнє відродження в національному музичному мистецтві: періодизація та ознаки. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 63(2), 74–80. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-2-13>
- Тилик, І. В., & Комаренко, Н. М. (2017). Ментально-світоглядні та жанрово-стильові аспекти розвитку української музичної культури періоду Гетьманщини. *Молодий вчений*, 10(50), 349–354.
- Ушкалов, Л. (2004). *Григорій Сковорода: семінарії*. Майдан.
- Шевчук, Т. (2011). Музичний код творчості Григорія Сковороди. *Слово і час*, 5, 24–35. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/144161/04-Shevchuk.pdf?sequence=1>
- Шреєр-Ткаченко, О. Я. (1972). *Григорій Сковорода – музикант*. Музична Україна.
- Юхименко, Н. (2017). Філософський доробок Г. С. Сковороди в європейському контексті. *Переяславські Сковородинівські студії*, 4, 242–248.
- Aleksandrova, O., Samoilenko, O., Osadcha, S., Grybynenko, J., & Nosulya, A. (2021). Composer's philosophy: The interdependence between worldview

and writing technique. *Wisdom*, 20(4), 158–165. <https://doi.org/10.24234/wisdom.v20i4.534>

Mykulanyets, L., Zhyshkovich, M., Bassa, O., Kachur, M., & Dikun, I. (2023). Biography as a factor of shaping the artist's creative style. *Amazonia Investiga*, 12(67), 30–37. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.3>

References

- Aleksandrova, O., Samoilenko, O., Osadcha, S., Grybynenko, J., & Nosulya, A. (2021). Composer's philosophy: The interdependence between worldview and writing technique. *Wisdom*, 20(4), 158–165. <https://doi.org/10.24234/wisdom.v20i4.534> [in English].
- Isichenko, I. (2013). Sakralnyi prostir "Sadu bozhestvennykh pisen" Hryhoriia Skovorody [The sacred space of Hryhoriia Skovoroda's "The Garden of Divine Songs"]. *Word and Time*, 1(625), 52–63 [in Ukrainian].
- Kachmar, M. I. (2023). Perespivy liturhiinykh tekstiv irmosiv u tvorchosti Hryhoriia Skovorody [Interpretation of liturgical texts of irmos in the work of Hryhoriia Skovoroda]. *Ukrainian Music*, 1(44), 29–37. <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2023-1-44-3> [in Ukrainian].
- Karivets, I. (2016). Metafilosofia Hryhoriia Skovorody [Hryhoriia Skovoroda's metaphilosophy]. *Humanitarian Vision*, 2(1), 87–90. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4371/karivec.pdf> [in Ukrainian].
- Lukianenko, D. (2013). Hryhoriia Skovoroda yak vtilennia natsionalnoi identychnosti [Hryhoriia Skovoroda as the embodiment of national identity]. *Pereiaslav Skovoroda Researches*, 2, 61–65 [in Ukrainian].
- Molchanova, T. (2021). Efekt synerhii u spilnomu vykonavskomu protsesi [Synergy effect in joint performance activity]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 44, 79–85. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.44.2021.235324> [in Ukrainian].
- Molchanova, T. (2023). Mystetstvo mandrivnykh muzykantiv v istorii stanovlennia spilnoho vykonavstva [The art of travelling musicians in the history of joint performance establishment]. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Musical Art*, 6(1), 67–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.6.1.2023.277887> [in Ukrainian].
- Mykulanyets, L., Zhyshkovich, M., Bassa, O., Kachur, M., & Dikun, I. (2023). Biography as a factor of shaping the artist's creative style. *Amazonia Investiga*, 12(67), 30–37. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.67.07.3> [in English].
- Oliinyk, L. (2018, January 25). *Muzychnyi svit Hryhoriia Skovorody* [The musical world of Hryhoriia Skovoroda]. *Muzyka: ukrainskyi internet-zhurnal*. <http://mus.art.co.ua/muzychnyj-svit-hryhoriia-skovorody/> [in Ukrainian].
- Savenko, O. (2019). Rizdviani virshi Hryhoriia Skovorody [Christmas poems by Hryhoriia Skovoroda]. *Pereiaslav Skovoroda Researches*, 6, 136–139. <https://is.gd/iLOYDb> [in Ukrainian].
- Shevchuk, T. (2011). Muzychnyi kod tvorchosti Hryhoriia Skovorody [The musical code of Hryhoriia Skovoroda's work]. *Word and Time*, 5, 24–35. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/144161/04-Shevchuk.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
- Shreier-Tkachenko, O. Ya. (1972). *Hryhoriia Skovoroda – muzykant* [Hryhoriia Skovoroda – musician]. *Muzychna Ukraina* [in Ukrainian].
- Skovoroda, H. (2011). *Povna akademichna zbirka tvoriv* [Complete academic collection of works] (L. Ushkalov, Ed.). CIUS Press [in Ukrainian].
- Sukhomlinova, T. (2023). Novitnie vidrodzhennia v natsionalnomu muzychnomu mystetstvi: Periodyzatsiia ta oznaky [The modern renaissance in the national musical art sings and periodization]. *Topical Issues of the Humanities*, 63(2), 74–80. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-2-13> [in Ukrainian].
- Syrotynska, N. (2014). *Perlo mnohotsinne: Muzychno-poetychnyi svit bohorodychnoi hymnografii* [A pearl of great value: The musical and poetic world of the Virgin's hymnography] [Monograph]. Tetiuk T. V. [in Ukrainian].
- Tylyk, I. V., & Komarenko, N. M. (2017). Mentalno-svitohliadni ta zhanrovo-stylovi aspekty rozvytku ukrainskoi muzychnoi kultury periodu Hetmanshchyny [Mentality thinking grounds and genres-stylistic aspects of the Ukrainian musical culture development during period of Hetmanschina]. *Young Scientist*, 10(50), 349–354 [in Ukrainian].
- Ushkalov, L. (2004). *Hryhoriia Skovoroda: Seminarii* [Hryhoriia Skovoroda: Seminary]. Maidan [in Ukrainian].
- Yukhymenko, N. (2017). Filosofskyi dorobok H. S. Skovorody v yevropeiskomu konteksti [Philosophical work of H. S. Skovoroda in the European context]. *Pereiaslav Skovoroda Researches*, 4, 242–248 [in Ukrainian].

The Creative Heritage of Hryhorii Skovoroda in the Dimension of Ukrainian Musical Art

Lyubomyra Lastovetska

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to study the creative heritage of Hryhorii Savych Skovoroda (1722–1794) in the dimension of national musical culture from the position of modern paradigm of research discourse. *Results.* It is emphasized that Hryhorii Skovoroda occupies a prominent place in the pantheon of illustrious figures of Ukrainian national history as an unsurpassed philosopher, notionalist, poet, musician, singer, teacher, theologian and enlightener of the Baroque era. It is found out that in each of these areas, the master left a noticeable mark and important achievements. The philosopher's activity is analyzed in the field of musical art, highlighting him as the author of a significant number of original compositions of secular and sacred themes. The sacred compositions are systematized. They are divided into songs, cantos, psalms, spiritual concerts, canons, stichérons, etc. *Scientific novelty* consists in outlining the place of the creative heritage of Hryhorii Skovoroda in the space of modern national musical culture, with the prospect of “retransforming” the artist's musical scientific knowledge, from the historical discourse viewpoint, based on the achievements of today's scientific thought. *Conclusions.* Philosophical and religious convictions and poetic achievements became the concept of Hryhorii Skovoroda's creativity. As the brightest embodiment of Ukrainian musical baroque postulates, his creative heritage is characterized by versatility and significant role in the context of national musical culture. The itinerant philosopher expanded the range of themes of song creativity, brought it significantly closer to Ukrainian folklore, gave impetus to the development of secular genres (romance song, satirical song, lyrical elegy, etc.) and sacred ones (choral concert, etc.). The significant place of church song hymns in poetic and musical works of the artist is established. Hryhorii Skovoroda's activity had an important role for the further development of Ukrainian musical art, its genre and stylistic, artistic and figurative, semantic and intonational dimensions, etc. In his continuous development, the creative heritage of the artist goes beyond the baroque time coordinates, and appears as a powerful culture and nation creative phenomenon.

Keywords: Hryhorii Skovoroda; traveling philosopher; creative heritage; Ukrainian musical culture; secular and sacred genres; romance song; nation creative function

Відомості про автора

Любомира Ластовецька, доцент, Дрогобицький державний педагогічний університет імені І. Франка, Дрогобич, Україна, ORCID iD: 0000-0001-6069-1606, e-mail: lastovetskal@dspu.edu.ua

Information about the author

Lyubomyra Lastovetska, Associate Professor, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine, ORCID iD: 0000-0001-6069-1606, e-mail: lastovetskal@dspu.edu.ua

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.